

Sammanfattning

Ett skyddsombud beslöt att med stöd av 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen stoppa ett elinstallationsarbete som enligt skyddsombudets uppfattning skulle innebära en omedelbar och allvarlig fara för en arbetstagares liv eller hälsa. Beslutet att stoppa arbetet fattades utan att skyddsombudet först försökte vända sig till arbetsgivaren för att få till stånd en rättelse trots att detta inte var omöjligt av tidsskäl. Arbetsgivaren beslöt senare under dagen, trots skyddsombudets ingripande och utan att avvakta ställningstagande från Arbetsmiljöverket, att arbetstagaren skulle utföra arbetet. Fråga om arbetsgivaren har hindrat skyddsombudet från att fullgöra sina uppgifter och därmed ådragit sig skadeståndsskyldighet gentemot skyddsombudet.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2008-10-08
StockholmDom nr 77/08
Mål nr A 113/07

KÄRANDE

Svenska Elektrikerförbundet, Box 1123, 111 81 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristen Agneta Bern, LO-TCO Rättsskydd AB, Box 1155,
111 81 STOCKHOLM

SVARANDE

1. Elektriska Installatörsorganisationen EIO, Box 17537,
118 91 STOCKHOLM
2. Midroc Electro Aktiebolag, 556436-3595, Box 501, 811 25 SANDVIKEN
Ombud för båda: jur. kand. Ulf Nordström, EIOs Medlemsservice AB,
adress som 1.

SAKEN

åsidosättande av arbetsmiljölagen

I 6 kap. 7 § första stycket arbetsmiljölagen (1977:1160) anges följande.

Innebär visst arbete omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och kan rättelse icke genast uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren, kan skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas i avvaktan på ställningstagande av Arbetsmiljöverket.

I Elsäkerhetsverkets föreskrifter om utförande och skötsel av elektriska starkströmsanläggningar samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (ELSÄK - FS 1999:5) anges bl.a. följande i Avdelning C.

C22 Ansvar för arbete

.....
Arbetsgivaren skall för varje arbete utse en för arbetet ansvarig person – den elarbetsansvarige – med erforderlig kompetens att leda arbetet och med befogenheter att vidta erforderliga åtgärder.

Råd: Arbetsgivarens ansvar liksom kraven på arbetstagare framgår även av arbetsmiljölagen.
Den elarbetsansvarige bör utses skriftligt.

.....

C42 Arbetsplanering

Arbete utan, med eller nära spänning skall utföras av, eller under ledning av, en för arbetet ansvarig person (den elarbetsansvarige). Den elarbetsansvarige skall vara fullt förtrogen med arbetet och arbetsmetoden samt ha nödvändig kännedom om arbetsplatsen och tillse att betryggande skyddsåtgärder vidtas. Se vidare Del C6.

Den elarbetsansvarige skall förvissa sig om att varje arbetare som deltar i arbetet har erforderlig kunskap om innebörden av föreskrifterna om anläggnings skötsel och av de eventuella särskilda anvisningar som är fastställda för anläggningen eller arbetet.

Arbetare skall instrueras av den elarbetsansvarige om de säkerhetskrav och säkerhetsregler som gäller för arbetet. De skall vidare instrueras om förekomsten och belägenheten av farliga anläggningsdelar, farans beskaffenhet och vad som skall iaktas för att förebygga skada orsakad av el. Instruktio-
nen skall vid behov upprepas under arbetets gång om arbetet varar länge eller är komplicerat.

Råd: Gällande föreskrifter och särskilda anvisningar bör tilldelas berörda personer mot kvitto. Instruktion om innebörden bör repeteras regelbundet, dock minst vart tredje år. -----

Mellan Svenska Elektrikerförbundet och Elektriska Installatörsorganisationen EIO gäller varandra i allmänhet avlösande kollektivavtal för elinstallationsarbete, det s.k. installationsavtalet. Midroc Electro Aktiebolag är medlem i EIO och är därigenom bundet av installationsavtalet.

Bolaget är verksamt på den el- och teletekniska marknaden och har totalt drygt 1 100 personer anställda. Vid bolagets filial i Ludvika arbetar knappt 20 personer. Den 30 mars 2006 skulle den hos bolaget anställda montören B.A. utföra arbete i Räddningstjänstens lokaler i Smedjebacken. Arbetet avsåg bl.a. flyttning av en lysrörsarmatur. Förbundets regionala skyddsombud T.M. beslöt samma dag att stoppa det arbetet. Som skäl anförde han att det inte fanns någon utsedd elarbetsansvarig för arbetet. Han gav per telefon besked om beslutet till bolagets arbetsledare C.F. Denne beslöt senare samma dag att arbetet trots beslutet skulle utföras av B.A., vilket också skedde.

Med anledning av det inträffade har det uppkommit tvist mellan parterna huruvida bolaget genom sitt handlande har åsidosatt bestämmelserna i arbetsmiljölagen och därigenom ådragit sig skadeståndsansvar mot T.M. i dennes egenskap av regionalt skyddsombud. Parterna har förhandlat såväl lokalt som centralt i tvisten utan att kunna enas.

Förbundet har väckt talan i Arbetsdomstolen mot arbetsgivarparterna och har därvid yrkat att bolaget ska förpliktas att till T.M. utge allmänt skadestånd med 80 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från dagen för delgivning av stämningen (den 25 maj 2007) till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt käromålet i dess helhet. Inget allmänt skadestånd har vitsordats som skäligt i sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Av betydelse för arbete med elektricitet är att den som får elektricitet genom kroppen antingen dör eller får mycket allvarliga skador. Det är mycket viktigt att de företag och även de arbetstagare som arbetar med elektricitet alltid är noga med att säkerheten upprätthålls. Staten har för att säkerställa detta utfärdat lagar och förordningar avseende elsäkerhet. Av Elsäkerhetsverkets föreskrifter framgår att en s.k. elarbetsansvarig ska utses. Det är arbetsgivaren som utser elarbetsansvarig för de arbeten som utförs. I fall då dessa regler inte iakttas kan arbetsgivaren dömas till böter eller fängelse i upp till ett år enligt 13 kap. 1 § ellagen (1997:857). Att bli utsedd till elarbetsansvarig innebär dels att arbetstagaren erhåller en uttalad delegering avseende elsäkerheten, dels att arbetstagaren ska genomgå utbildningar i säkerhetsfrågor.

Den 16 februari 2006 tillskrev det regionala skyddsombudet T.M. bl.a. bolagets filial i Ludvika och uppgav att förbundets avdelning 21 i Gävle skulle genomföra besök vid arbetsplatser under det kommande året för att kontrollera att bolaget hade utsett elarbetsansvarig för samtliga arbeten. Av brevet framgår att arbeten för vilka det inte fanns elarbetsansvarig utsedd kunde komma att stoppas. Bolaget måste mot denna bakgrund ha varit väl medvetet om att arbeten kunde komma att stoppas om det saknades en utsedd elarbetsansvarig.

På förmiddagen den 30 mars 2006 utförde T.M. ett arbetsplatsbesök i simhallen i Ludvika, där bolaget utförde arbete. Där träffade han montören B.A. B.A. berättade att han samma dag skulle utföra två arbeten åt Räddningstjänsten i Smedjebacken. Han skulle dels jorda ett svagströmsstativ, dels flytta en lysrörsarmatur. För att jorda ett svagströmsstativ krävs inte att elarbetsansvarig utses. Detta krävs däremot för arbete med att flytta en lysrörsarmatur. B.A. uppgav på förfrågan från T.M. att han inte visste vem som var elarbetsansvarig för de arbeten som skulle utföras. B.A. fyllde vidare i en enkät i vilken han på särskild fråga svarade att han inte visste vem som var elarbetsansvarig. B.A. svarade vidare att han inte hade "genomgått Avd C" de senaste tre åren, dvs. inte fått instruktion om gällande föreskrifter och särskilda anvisningar enligt avdelning C i Elsäkerhetsverkets föreskrifter. B.A. satte vidare kryss såväl i rutan "Ja" som i rutan "Nej" på frågan om han hade skyltar och lås för att kunna blockera för arbete utan spänning. T.M. fick genom svaren klart för sig att det inte fanns någon elansvarig för arbetet, att B.A. inte de senaste tre åren hade genomgått utbildningar i elkunskap i enlighet med råden till elsäkerhetsverkets föreskrifter och inte hade tillräcklig utrustning för att kunna blockera för arbete utan spänning. T.M. bedömde att det förelåg allvarlig fara för B.A:s liv och hälsa och beslutade att arbetet med att flytta lysrörsarmaturen inte skulle utföras. Han ringde omgående bolagets arbetsle-

dare C.F. och informerade om beslutet. C.F. ifrågasatte inte beslutet vid detta telefonsamtal.

Senare samma dag fick bolaget ett skriftligt beslut om arbetsstoppet. Trots att arbetet med att flytta lysrörsarmaturen hade stoppats av skyddsombudet, beordrade bolaget B.A. att utföra arbetet på eftermiddagen samma dag. Bolaget tog ingen kontakt med T.M. eller med Arbetsmiljöverket. B.A. utförde arbetsuppgiften.

Det kan konstateras att B.A. under arbetet saknade blockeringsdon för gångsäkring samt lås. I Elsäkerhetsverkets föreskrifter finns regler om skyddsåtgärder som ska vidtas för att säkerställa att den elektriska anläggningen på arbetsplatsen är spänningslös och säker så länge arbete pågår. I föreskrifterna finns regler om skydd mot tillkoppling, vilka bl.a. innebär att manövreringsmekanismen vid frånskiljningsstället företrädesvis ska låsas och att en skylt som förbjuder manövrering ska sättas upp. Det anges vidare att skylten ska vara fastsatt så att den säkert blir kvar på sin plats så länge arbetet pågår.

När B.A. utförde arbetet hängde han bara en skylt om förbjuden manövrering på elcentralen. Skylten hade lätt kunnat falla ned. Detta är mycket allvarligt eftersom någon hade kunnat koppla in spänning medan arbetet utfördes. Detta tyder på att B.A. inte hade ens grundläggande kunskaper i elsäkerhet. Att blockeringsdon för gångsäkring och lås inte används är en vanlig orsak till starkströmsolyckor. I detta fall tillkommer att elcentralen var belägen i en utryckningskorridor. Det fanns stor risk för att skylten om manövreringsförbud skulle halka av i samband med utryckning.

Enligt 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen har skyddsombud rätt att, i avvaktan på ställningstagande från Arbetsmiljöverket, avbryta ett arbete om skyddsombudet gör bedömningen att arbetet medför omedelbar och allvarlig fara för arbetstagarens liv eller hälsa. Ett skyddsombud har således genom sin ställning rätt att avgöra om han eller hon anser att ett arbete är så pass farligt att detta bör stoppas. En arbetsgivare har rätt att återuppta arbetet endast efter ett ställningstagande av Arbetsmiljöverket. Om en arbetsgivare utan att avvakta Arbetsmiljöverkets ställningstagande beordrar att ett stoppat arbete ska genomföras, anses arbetsgivaren ha hindrat skyddsombudet från att fullgöra sina uppgifter. Arbetsgivaren blir då skyldig att utge skadestånd enligt 6 kap. 11 § arbetsmiljölagen. Ett skyddsombud blir normalt inte skadeståndsskyldig för ett felaktigt skyddsstopp. Bara i fall då ett skyddsombuds beslut är uppenbart ogrundat kan arbetsgivaren bortse från beslutet utan att drabbas av skadeståndsansvar. Det ska då vara fråga om en situation där skyddsombudet har stoppat arbetet trots att han eller hon har varit väl medveten om att det inte förelåg någon överhängande fara för arbetstagaren. T.M:s beslut att stoppa arbetet i detta fall var inte uppenbart ogrundat. Det fanns en reell risk för att B.A. skulle skada sig till liv eller hälsa i och med att elsäkerheten i samband med det aktuella arbetet inte upprätthölls.

Förbundet och EIO har deltagit i ett gemensamt elsäkerhetsarbete med bl.a. en arbetsgrupp benämnd elsäkerhetsgruppen, i vilken även deltog företrädare

för Elsäkerhetsverket. I detta samarbete underströks vikten av att gällande regelverk avseende elsäkerhet upprätthålls, bl.a. att det utses en person som har elarbetsansvar. Det minsta krav som rimligen kan ställas vid utseende av elarbetsansvarige är att den som utses förstår att han är det. Det kravet var inte uppfyllt i detta fall.

Arbetsgivarparterna

Bolagets filial i Ludvika hade under andra halvåret 2005 utfört ett större installationsarbete i Smedjebacken i samband med att Räddningstjänsten där lät bygga om sina lokaler. Arbetet påbörjades i augusti 2005 och slutbesiktigades i januari 2006. Starkströmsarbetet utfördes av montören B.A. I mars 2006 beställde Räddningstjänsten i Smedjebacken ett tilläggsarbete avseende ny placering av en lysrörsarmatur. Dessutom skulle en besiktningsanmärkning avseende jordning av ett svagströmsstativ åtgärdas. Det var naturligt att B.A. utsågs av bolaget att svara för även dessa arbeten, som skulle utföras den 30 mars 2006.

Förbundets regionala skyddsombud T.M. ringde på förmiddagen den 30 mars 2006 till arbetsledaren C.F. och meddelade att arbetet med att flytta lysrörsarmaturen hade stoppats på grund av att arbetet innebar omedelbar och allvarlig fara för B.A:s liv eller hälsa. C.F. ställde sig mycket frågande till skyddsombudets beslut. Det enda skäl som angavs till bolaget var att arbetet hade avbrutits med stöd av 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen därför att det saknades en utsedd elarbetsansvarig för arbetet. Detta var också den motivering som angavs i det skriftliga beslut som bolaget senare under dagen fick del av.

Enligt 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen får ett skyddsombud avbryta ett arbete som medför omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa endast om rättelse inte genast kan ske genom hänvändelse till arbetsgivaren. I detta fall hade T.M. inte kontaktat bolaget för möjlighet till rättelse innan han beslutade att avbryta arbetet.

Det arbete som stoppades, förflyttning av en lysrörsarmatur, var ett relativt enkelt rutinuppdrag. B.A. hade 17 års yrkeserfarenhet och var alltså en mycket rutinerad montör. B.A. hade vid många tillfällen varit ledande montör och elarbetsansvarig för större arbetslag och var dessutom den som bäst kände till den elanläggning där armaturen skulle flyttas. Eftersom han skulle utföra arbetet ensam var han elarbetsansvarig för arbetet. Bolaget hade också klargjort för montörerna på filialen att de var elarbetsansvariga för arbeten som de utförde på egen hand.

Vid telefonsamtalet med T.M. den 30 mars 2006 ifrågasatte C.F. dennes beslut att stoppa arbetet utan att ha varit på arbetsplatsen i fråga och utan att ha kontaktat bolaget. T.M. vidhöll emellertid sitt beslut att stoppa arbetet avseende lysrörsarmaturen. Mot bakgrund av detta utförde B.A. endast det arbete som inte hade stoppats av skyddsombudet, dvs. arbetet avseende jordning av svagströmsstativet. Därefter återvände B.A. till bolagets lokaler i Ludvika. C.F. och B.A. diskuterade då det stoppade arbetet. C.F. ville

försäkra sig om att det inte rådde något missförstånd om vilket arbete det var tänkt att B.A. skulle utföra. Det visade sig att B.A. var fullt införstådd med att arbetet endast gällde att flytta en armatur och att det inte förelåg någon oklarhet om vilka säkerhetsåtgärder som skulle vidtas. Även B.A. ställde sig frågande till skyddsombudets beslut. Efter denna diskussion bedömde C.F., mot bakgrund av B.A:s kompetens och arbetets svårighetsgrad samt med beaktande av att B.A. var elarbetsansvarig för eget arbete, att beslutet om att stoppa arbetet var uppenbart ogrundat. C.F. ansåg därför att B.A. skulle utföra arbetet trots skyddsombudets beslut.

I Elsäkerhetsverkets föreskrifter anges att arbetsgivaren för varje arbete ska utse en för arbetet ansvarig person – den elarbetsansvarige – med erforderlig kompetens att ”leda arbetet” och med befogenheter att vidta erforderliga åtgärder. I samma föreskrifter anges att arbete utan, med eller nära spänning ska utföras av, eller under ledning av, en för arbetet ansvarig person (den elarbetsansvarige). Det anges vidare att den elarbetsansvarige ska vara fullt förtrogen med arbetet och arbetsmetoden samt ha nödvändig kännedom om arbetsplatsen och tillse att betryggande skyddsåtgärder vidtas. Av föreskrifterna kan alltså utläsas att det för varje arbete ska finnas en för arbetet ansvarig person. Den ansvarige personen ska vara fullt förtrogen med arbetet och ha nödvändig kännedom om arbetsplatsen. Av ordalydelsen i föreskriften kan även utläsas att reglerna om elarbetsansvarig i första hand tar sikte på arbeten där flera montörer arbetar på samma arbetsställe, vilket inte var situationen i detta fall.

Bolagets bedömning att skyddsombudsstoppet var uppenbart ogrundat gjordes mot bakgrund av att det enda angivna skälet till stoppet var att det saknades elarbetsansvarig. Bolagets ställningstagande ska ses mot bakgrund av följande omständigheter. B.A. var en erfaren montör och hade genomgått såväl grundkurser som repetitionskurser i elsäkerhetsföreskrifterna. Han hade även vid det aktuella arbetstillfället den 30 mars 2006 den skyddsutrustning som elsäkerhetsföreskrifterna föreskriver och som skyddar mot tillkoppling. När han utsågs att ansvara för arbetet blev han också i föreskriftens mening den elarbetsansvarige. Någon grund för att stoppa arbetet förelåg därför inte.

Som grund för bestridandet av förbundets skadeståndsyrkande görs sammanfattningsvis gällande följande. Arbetsgivarparterna åberopar för det första att T.M. beslöt att stoppa arbetet utan att dessförinnan, på det sätt som föreskrivs i arbetsmiljölagen, ha kontaktat bolaget för att få till stånd en rättelse. Det åberopas för det andra att det aktuella arbetet inte innebar någon omedelbar och allvarlig fara för B.A:s liv eller hälsa samt att beslutet om att stoppa arbetet innefattade en grov felbedömning av situationen.

Domskäl

Twisten i målet har följande bakgrund. Förbundets regionala skyddsombud T.M. beslöt den 30 mars 2006 att med stöd av 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen stoppa montören B.A:s arbete med att flytta en lysrörsarmatur. Som skäl för beslutet anförde T.M. att det saknades en elarbetsansvarig för arbetet. Efter beslut av bolaget samma dag utförde B.A. arbetet trots T.M:s besked. Twisten

gäller frågan om bolaget genom sitt handlande har hindrat T.M. från att fullgöra sina uppgifter som skyddsombud enligt 6 kap. 10 § arbetsmiljölagen och därigenom har ådragit sig skadeståndsskyldighet mot denne.

Förbundet har som grund för skadeståndsyrkandet anfört att bolaget har haft skyldighet att respektera T.M:s beslut och genom sitt handlande har hindrat honom från att fullgöra sitt uppdrag som skyddsombud.

Arbetsgivarparterna har anfört *dels* att T.M. inte hade rätt att stoppa arbetet eftersom han fattade beslutet utan att först kontakta bolaget, *dels* att beslutet i sak var uppenbart ogrundat och att det alltså inte förelåg någon omedelbar och allvarlig fara för B.A:s liv eller hälsa.

Utredningen i målet

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med det regionala skyddsombudet T.M. samt vittnesförhör med ombudsmannen G.S. På arbetsgivarparternas begäran har hållits vittnesförhör med montören B.A. och bolagets arbetsledare C.F. Förbundet har åberopat skriftlig bevisning.

Den rättsliga bakgrunden

Ett skyddsombud kan enligt 6 kap. 7 § första stycket arbetsmiljölagen bestämma att arbetet ska avbrytas i avvaktan på ställningstagande av Arbetsmiljöverket. För denna beslutanderätt gäller två förutsättningar, nämligen dels att arbetet innebär omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa, dels att rättelse inte genast kan uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren.

I allmänhet anses gälla att en arbetsgivare i strid mot 6 kap. 10 § arbetsmiljölagen hindrar skyddsombudet från att fullgöra sina uppgifter om arbetsgivaren eller hans ställföreträdare anmodar en arbetstagare att återuppta arbetet sedan skyddsombudet utnyttjat stoppningsrätten och avbrutit ett arbete enligt 6 kap. 7 § samma lag. Enligt arbetsmiljölagens regler är det Arbetsmiljöverkets sak att ta ställning till frågan om stoppet ska hävas. Det anförda har dock inte ansetts gälla utan inskränkning. En arbetsgivare behöver inte respektera ett ingripande från ett skyddsombud om det sker under åberopande av ovidkommande skäl eller annars framstår som uppenbart ogrundat (se AD 1979 nr 164 och 165).

Det är som framgått en förutsättning för stoppningsrätten att situationen varit sådan att rättelse inte har kunnat uppnås genom kontakt med arbetsgivaren. Det innebär att skyddsombudet kan, med rättslig verkan för arbetsgivaren, stoppa arbetet då det är så bråttom att det inte finns tid för att kontakta arbetsgivaren. Skyddsombudet kan också stoppa arbetet i fall då arbetsgivaren efter kontakter med skyddsombudet inte bryr sig om dennes synpunkter. Arbetsgivaren är då skyldig att respektera skyddsombudets uppfattning och avvakta ett ställningstagande från Arbetsmiljöverket. Om skyddsombudet i en brådskande situation har stoppat arbetet och arbetsgivaren sedan har vid-

tagit åtgärder som skyddsombudet anser vara tillräckliga för att arbetet ska kunna utföras på ett säkert sätt, är arbetsgivaren givetvis inte skyldig att avvakta ett ställningstagande från Arbetsmiljöverket. Situationen kan då beskrivas så att skyddsombudet inte längre gör gällande stoppningsrätten.

I situationer då det finns tid för att kontakta arbetsgivaren är skyddsombudet alltså skyldig att ge denne möjlighet till rättelse så att arbetet kan utföras på ett säkert sätt. Om skyddsombudet efter en sådan kontakt med arbetsgivaren alltjämt anser att arbetet inte kan utföras på ett säkert sätt, har skyddsombudet möjlighet att då stoppa arbetet. Om emellertid skyddsombudet i ett fall då det finns tid för något slags överläggning med arbetsgivaren stoppar arbetet utan att först rådgöra med denne, är arbetsgivaren inte skyldig att respektera skyddsombudets beslut.

Arbetsdomstolen har i domen 1979 nr 164 konstaterat att skyddsombudet står inför en mycket svår uppgift när det gäller att avgöra huruvida utförandet av ett visst arbete är förenat med sådana risker att lagens krav för att arbetet ska kunna avbrytas är uppfyllda. I domen uttalas vidare följande. Det är från arbetsmiljösynpunkt betydelsefullt att inte så snäva ramar ställs upp för skyddsombudets handlande att han inte vågar utnyttja sina befogenheter ens i situationer när ett avbrytande är angeläget från arbetarskyddssynpunkt. På skyddsombudet bör inte ställas ett längre gående krav än att hans ståndpunktstagande sker efter en bedömning av omständigheterna som framstår som försvarlig. Avbryts arbetet på grundval av en sådan bedömning, har åtgärden skett med fog även om det i efterhand skulle visa sig att lagens förutsättningar inte var uppfyllda.

De nu återgivna uttalandena har enligt domstolens mening aktualitet vid en granskning i efterhand av skyddsombudets handlande inte bara när det gäller graden av farligheten i sig, utan även när det gäller de tidsmässiga möjligheterna för skyddsombudet att söka kontakt med arbetsgivarens företrädare för att åstadkomma en rättelse. Om skyddsombudet med fog har gjort bedömningen att det saknas tid för en kontakt med arbetsgivaren, får förutsättningarna för ett avbrytande av arbetet alltså anses ha varit uppfyllda under förutsättning att skyddsombudets bedömning har varit försvarlig även i fråga om graden av fara för arbetstagarens liv eller hälsa.

Händelseförloppet den 30 mars 2006

Händelseförloppet är i allt väsentligt ostridigt. T.M. beslöt under förmiddagen att stoppa ett arbete med att flytta en lysrörsarmatur som skulle utföras av B.A. T.M. bedömde att arbetet innebar en omedelbar och allvarlig fara för B.A:s liv eller hälsa. Beslutet att stoppa arbetet fattades utan att T.M. först försökte vända sig till bolaget för att få till stånd en rättelse. T.M. lämnade besked om stoppet direkt vid ett samtal till B.A. Han ringde därefter upp bolagets arbetsledare C.F. och informerade denne om beslutet. Som skäl angav T.M. att det saknades en elarbetsansvarig för arbetet med lysrörsarmaturen. Senare samma dag erhöll bolaget ett skriftligt beslut med samma innehåll. C.F. beslutade därefter att B.A. trots skyddsombudets ingripande skulle utföra arbetet med att flytta lysrörsarmaturen. Arbetet utfördes samma dag.

Var bolaget skyldigt att respektera T.M:s beslut om att stoppa arbetet?

Det av T.M. till bolaget anförda skälet för att stoppa arbetet med att flytta lysrörsarmaturen var att det saknades en sådan elarbetsansvarig för arbetet som avses i Elsäkerhetsverkets föreskrifter. Av de uppgifter som T.M. lämnat inför domstolen framgår att det fanns även andra omständigheter avseende B.A:s arbetsuppgift som låg till grund för beslutet att stoppa arbetet. Vid bedömningen av bolagets handlande och dess eventuella skadeståndsskyldighet anser domstolen dock att enbart det skäl för stoppet som anfördes till bolaget bör tillmätas betydelse.

Elsäkerhetsverkets föreskrifter innebär såvitt här är av intresse i huvudsak följande. Arbetsgivaren ska för varje arbete utse en för arbetet ansvarig person med erforderlig kompetens att leda arbetet och med befogenheter att vidta erforderliga åtgärder. Arbeta ska utföras av, eller under ledning av, den elarbetsansvarige. Denne ska vidare enligt föreskrifterna förvissa sig om att varje arbetare som deltar i arbetet har erforderlig kunskap om bl.a. innebörden av föreskrifterna. Arbetare ska instrueras av den elarbetsansvarige bl.a. om säkerhetskrav m.m. som gäller för arbetet.

De nu i korthet återgivna föreskrifterna ger intrycket att det är främst vid arbeten som sysselsätter flera arbetstagare som det är av betydelse att det finns en elarbetsansvarig för arbetet. Vilken betydelse regleringen har i fall då det på arbetsplatsen inte finns mer än en arbetstagare har inte blivit väl belyst genom utredningen i målet. Det kan konstateras att B.A. i och för sig var en mycket erfaren montör som hade den utbildning och behörighet som krävdes för arbetet. Arbetsdomstolen har emellertid ingen anledning att gå närmare in på de nu i korthet berörda frågorna. Parterna i målet är nämligen ense om att arbetet med att flytta lysrörsarmaturen var av sådan natur att det krävdes en elarbetsansvarig för det. Arbetsgivarparternas invändning i målet grundas i stället på att det faktiskt fanns en elarbetsansvarig för arbetet, nämligen B.A. själv. Enligt arbetsgivarparternas mening tillämpades vid bolaget den ordningen att den som sändes ut ensam för att utföra ett arbete automatiskt var elarbetsansvarig för det. Enligt Arbetsdomstolens mening går det emellertid inte att komma ifrån att B.A. genom enkätsvaren till T.M. gav

klart uttryck för att han inte visste vem som var elarbetsansvarig för det aktuella arbetet. Mot den bakgrunden är det förståeligt att T.M. fick intrycket att bolaget inte på ett riktigt sätt tillämpade elsäkerhetsverkets föreskrifter.

En fråga som inställer sig är om det aktuella arbetet, sådan situationen framstod för T.M., innebar att det förelåg en omedelbar och allvarlig fara för B.A:s liv eller hälsa. Som emellertid kommer att framgå i det följande har Arbetsdomstolen ingen anledning att ta ställning till den frågan. Även om den frågan skulle besvaras jakande är detta inte tillräckligt för att konstatera att det beslutade stoppet var förenligt med bestämmelserna i 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen. För detta krävs som nämnts också att rättelse inte genast hade kunnat uppnås genom en kontakt med bolagets arbetsledning.

Det har från förbundets sida inte ens påståtts att det i den aktuella situationen var så bråttom att stoppa arbetet att det inte fanns tid för en kontakt med bolaget. När T.M. fattade beslutet befann han sig tillsammans med B.A. i Ludvika, och eftersom denne först måste resa till Smedjebacken där arbetet skulle utföras är det uppenbart att det inte var fråga om någon överhängande fara. T.M. lyckades genast få kontakt med C.F. efter samtalet med B.A. och beslutet om att stoppa arbetet. Detta visar att T.M. i stället hade kunnat ta kontakt med C.F. för att diskutera elsäkerhetsfrågan i syfte att få till stånd en rättelse. C.F. hade då kunnat klargöra för B.A. att denne var elarbetsansvarig för arbetet och därigenom tillgodose den synpunkt som kom att anföras som grund för stoppet.

Förbundet har i målet gjort gällande att T.M:s beslut att stoppa arbetet ska ses mot bakgrund av att han bara någon månad före händelsen hade skrivit till bolaget, varvid han betonat vikten av att elsäkerhetsföreskrifterna följdes och klargjort att arbeten kunde komma att avbrytas om föreskrifterna inte uppfyllde lag och avtal. Denna omständighet kan dock inte tillmätas den betydelsen att T.M. inte var skyldig att vända sig till bolaget innan han stoppade arbetet.

Förbundet har slutligen också invänt att bolaget enligt arbetsmiljölagen inte hade rätt att bryta igenom beslutet om att stoppa arbetet enbart av det skälet att T.M. faktiskt hade haft möjlighet att först kontakta bolaget. Som har framgått i det föregående är detta ett synsätt som domstolen inte kan dela. Reglerna bygger på att det i första hand är arbetsgivaren som ska ansvara för säkerheten och att det är endast i undantagsfall som skyddsombudet får ta över beslutsfattandet. Om skyddsombudet, som i detta fall, beslutar att stoppa ett arbete trots att han inte av tidsskäl har varit förhindrad att först kontakta arbetsgivaren, har skyddsombudets beslut inte de rättsverkningar för arbetsgivaren som annars skulle föreligga.

Arbetsdomstolens ställningstagande i skadestandsfrågan

Arbetsdomstolen kommer till slutsatsen att bolagets beslut att låta B.A. utföra arbetet trots skyddsombudets beslut inte innebär att bolaget kan anses ha hindrat T.M. från att fullgöra sina uppgifter som skyddsombud. Bolaget är därför inte skadeståndsskyldigt gentemot T.M.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång ska förbundet utge ersättning för arbetsgivarparternas rättegångskostnader. Den av dem yrkade ersättningen har vitsordats som skälig utom såvitt avser dels 7 200 kr, som avser förlorad arbetsförtjänst för C.F. och B.A., dels 3 500 kr som avser kostnad för bolagets eget arbete i tvisten. Dessa kostnader har enligt domstolens mening varit skäligen påkallade för tillvaratagandet av arbetsgivarparternas rätt. Arbetsgivarparternas kostnadsyrkande ska därför helt bifallas.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Svenska Elektrikerförbundets talan.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Svenska Elektrikerförbundet att ersätta Elektriska Installatörsorganisationen EIO och Midroc Electro Aktiebolag för rättegångskostnader med etthundraåttatusentrehundra (108 300) kr, varav 90 000 kr för ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Michaël Koch, Ulla Erlandsson, Inga Jerkeman, Göran Trogen, Inger Mattsson Kasserud, Anders Tiderman och Ing-Marie Nilsson.
Enhälligt.

Sekreterare: Maria Vereide Dahlberg